

Marklevende småkryp i Østfold - status 2008

Kjell Magne Olsen

Ekstrakt

Stiftelsen Biofokus har på oppdrag fra Fylkesmannen i Østfold, Miljøvernavdelingen fått i oppdrag å sette opp en liste over et utvalg marklevende småkryp i Østfold. Listen er basert på litteraturopplysninger, diverse databaser, opplysninger fra enkeltpersoner og egne undersøkelser. Til sammen er minst 159 arter innen de utvalgte gruppene registrert i fylket. Åtte av disse er rødlistede. Flere av funnene er tidligere ikke offentliggjort.

Nøkkelord

Østfold
Marklevende småkryp
Rødlistearter
Tusenbein (Diplopoda)
Skolopendere (Chilopoda)
Langbeiner (Opiliona)
Mosskorpioner
(Pseudoscorpionida)
Skrukke-troll (Oniscidea)
Landsnegler (Gastropoda)
Meitemark (Lumbricidae)

Omslag

FORSIDEBILDER
Øvre: Skrått kuleskrukke-troll
Midtre: Stripetusenbein
Nedre: "Albino" busksnegl
Alle fotografier: Kjell Magne Olsen

LAYOUT (OMSLAG)
Blindheim Grafisk

ISSN: 1504-6370
ISBN: 978-82-8209-035-3

Biofokus-rapport 2008-5

Tittel

Marklevende småkryp i Østfold – status 2008

Forfatter

Kjell Magne Olsen

Dato

07.05.2008

Antall sider

15

Publiseringstype

Digitalt dokument (Pdf). Som digitalt dokument inneholder denne rapporten "levende" linker.

Oppdragsgiver

Fylkesmannen i Østfold, Miljøvernavdelingen

Tilgjengelighet

Dokumentet er offentlig tilgjengelig.

Andre BioFokus-rapporter kan lastes ned fra:

<http://biolitt.biofokus.no/rapporter/Litteratur.htm>

BioFokus: Gaustadalléen 21, 0349 OSLO
Telefon 2295 8598

E-post: post@biofokus.no Web: www.biofokus.no

Forord

Stiftelsen Biofokus har på oppdrag fra Fylkesmannen i Østfold satt opp en liste over et utvalg marklevende småkryp i Østfold. Listen er basert på litteraturopplysninger, diverse databaser, opplysninger fra enkeltpersoner og egne undersøkelser. Flere av funnene er tidligere ikke offentliggjort. Til sammen er minst 159 arter innen de utvalgte gruppene registrert i fylket. Åtte av disse er rødlistede.

Geir Hardeng har vært vår kontaktperson hos oppdragsgiver. Kjell Magne Olsen har vært prosjektansvarlig og ansvarlig for utarbeiding av rapport. Vi vil takke for samarbeidet med Miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Østfold. Thor Jan Olsen og Geir Hardeng har lest gjennom manus og kommet med verdifulle kommentarer.

Oslo, 5. mai 2008

Kjell Magne Olsen

Iberiasnille i parring

Innhold

1	INNLEDNING	5
1.1	OPPDRAG OG UNDERSØKELSESONRÅDE.....	5
1.2	UTVALGTE GRUPPER.....	5
2	LISTER OVER ARTER REGISTRERT I ØSTFOLD	5
2.1	MANGEFOTINGER – MYRIAPODA.....	6
2.2	EDDERKOPPDYR – ARACHNIDA.....	7
2.3	SKRUKKETROLL – ONISCIDEA.....	8
2.4	LANDSNEGLER – GASTROPODA.....	8
2.5	MEITEMARK – LUMBRICIDAE.....	10
3	NORSKE NAVN	11
4	SPESEILLE LOKALITETER	13
4.1	KJENTE FUNNSTEDER.....	13
4.2	POTENSIELT INTERESSANTE LOKALITETER.....	13
5	REFERANSER	14

1 Innledning

1.1 Oppdrag og undersøkelsesområde

BioFokus har på oppdrag fra Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen v/Geir Hardeng fått i oppdrag å sammenstille en liste over marklevende småkryp i Østfold fylke, med et visst fokus på rødlistearter.

1.2 Utvalgte grupper

Det er i denne undersøkelsen fokusert på marklevende leddyr som ikke er insekter, men også meitemark er inkludert. I oppdragsteksten fra fylkesmannen ble det foreslått skolopendere (Chilopoda), tusenbein (Diplopoda), langbeiner (Opiliona), mosskorpioner (Pseudoscorpionida), skrukke troll (Oniscidea), landsnegler (Gastropoda) og meitemark (Lumbricidae), og selv om andre grupper også ble vurdert, ble det ikke funnet grunn til å innlemme flere i oversikten (bortsett fra de øvrige myriapodgruppene fåfotinger (Pauropoda) og dvergfotinger (Symphyla), se Tabell 1). Listene i kapittel 2 er basert på litteraturopplysninger, diverse databaser, opplysninger fra enkeltpersoner og egne undersøkelser. Noen offentliggjorte (og sikkert mange ikke offentliggjorte) funn er antakelig oversett, og forfatteren tar gjerne imot rapporter om slike.

Tabell: Artsantall og antall rødlistearter i Norge og Østfold i de utvalgte gruppene.

	Antall arter		Rødlistearter	
	Norge	Østfold	Norge	Østfold
Metemark (Lumbricidae)	19	10	0	0
Skrukke troll (Oniscidea)	26	14	2	1
Skolopendere (Chilopoda)	24	18	3	1
Tusenbein (Diplopoda)	34	24	2	1
Fåfotinger (Pauropoda)	13	2-4	8	1-2
Dvergfotinger (Symphyla)	5	3	1	0
Mosskorpioner (Pseudoscorpionida)	18+1	10+1	Ikke vurdert	
Langbeiner (Opiliona)	17	11	Ikke vurdert	
Landsnegl (Gastropoda)	97	65	14	3

2 Lister over arter registrert i Østfold

I listene nedenfor gjengis alle arter i de utvalgte gruppene som påviselig er registrert i Østfold fylke gjennom tidene. Usikre og tvilsomme arter nevnes i innledningen til hver gruppe. For trivielle og vanlige arter oppgis ingen kilde utover de generelle redegjørelsene i innledningen til hver gruppe.

Kilde oppgis hvis arten tilfredsstillende ett eller flere av følgende krav:

- arten finnes på den norske rødlisten (Kålås m.fl. 2006).
- arten er (sannsynligvis) kun kjent fra én lokalitet i Østfold (dette innebærer at dersom arten er kjent fra to eller flere lokaliteter vil ikke kilde oppgis, selv om kun én av lokalitetene er å finne i publiserte kilder).
- arten er tidligere ikke publisert fra Østfold (gjelder også når kun upubliserte funn fra forfatterens database danner grunnlag for utbredelseskartene i Andersson m.fl. 2005).

Når kilden oppgis å være KMO, så refererer dette til forfatterens database. Denne inneholder hovedsakelig registreringer gjort av ham selv, men også en del funn belagt av andre. For Østfolds del gjelder dette Jan Ingar Iversen Båtvik, Bengt Olav Christiansen, Oddvar Hansen, Geir Hardeng, Peter Andreas Hardeng, Thor Jan Olsen, Magne Pettersen, Odd Stabbetorp og Morten Viker.

Kilden ZMO (Zoologisk museum i Oslo) gjelder i hovedsak Henrik W. Waldéns hovedsakelig upubliserte innsamlinger av landsnegler på 1137 lokaliteter i Norge i perioden 1966-1991; i Østfold har han kun samlet på 14 lokaliteter i årene 1968 og 1969. Kilden kan også gjelde for upubliserte skrukke troll som er belagt ved krepsdyravdelingen på museet, innsamlet av bl.a. Per Pethon. ZMO kan også, i forbindelse med rødlistearter, gjelde upubliserte detaljopplysninger knyttet til beleggene.

2.1 Mangefotinger – Myriapoda

Mangefotingene omfatter fire klasser i Norge: skolopendere (Chilopoda), tusenbein (Diplopoda), fåfotinger (Pauropoda) og dvergfotinger (Symphyla). De fire klassene har henholdsvis 24, 34, 13 og minimum 5 arter i Norge. Det har nylig kommet en oversikt over alle artene i Norden (Andersson m.fl. 2005), og rekkefølgen i tabellen nedenfor følger denne. Flere arter som finnes i Sverige, men ikke i Norge, har en utbredelse som tilsier at de også kan finnes i Østfold.

Gruppen er vurdert i forbindelse med siste rødliste (Kålås m.fl. 2006), og tre eller fire av de rødlistede artene er påvist i Østfold.

I tillegg til artene i listen nedenfor kan det hos Andersson m.fl. (2005) se ut som om også *Geophilus carpophagus* og *Geophilus insculptus* (= *G. oligopus*) er utbredt i Østfold, men så vidt vites foreligger ingen funn herfra. I hvert fall sistnevnte er det imidlertid sannsynlig at forekommer i fylket. Også to av fåfotingene har noe usikker status for Østfold, men disse kan basere seg på upublisererte funn gjort og/eller bestemt av U. Scheller, og tas foreløpig med under tvil.

Følgende litteratur nevner mangefotinger fra Østfold: Ellingsen 1892, Ellingsen 1897a, Ellingsen 1903, Attems 1904, Ellingsen 1910, Børset 1969, Meidell 1969, Meidell 1978, Simonsen 1981, Olsen 1998, Hanssen og Hansen 1998, Johannessen 2001, Andersson 2005.

Art	RL	Lokaliteter (rødlistearter)/Kommentar	Kilde(r)
Chilopoda			
<i>Lithobius forficatus</i>			
<i>Lithobius melanops</i>			
<i>Lithobius macilentus</i>	NT	Sarpsborg , Krysstjern, 32VPL302686, 1 hunn, 15.IV.1998, leg. T.J. Olsen, det. K.M. Olsen	KMO
<i>Lithobius tenebrosus</i>			KMO
<i>Lithobius erythrocephalus</i>			
<i>Lithobius borealis</i>			KMO
<i>Lithobius microps</i>			
<i>Lithobius curtipes</i>			
<i>Lithobius crassipes</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	KMO
<i>Lamyctes emarginatus</i>			
<i>Cryptops hortensis</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	KMO
<i>Schendyla nemorensis</i>			
<i>Geophilus electricus</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	Ellingsen 1897
<i>Geophilus flavus</i>			
<i>Geophilus proximus</i>			
<i>Geophilus truncorum</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	KMO
<i>Pachymerium ferrugineum</i>			
<i>Strigamia maritima</i>			KMO
Diplopoda			
<i>Polyxenus lagurus</i>			
<i>Glomeris marginata</i>			
<i>Craspedosoma rawlinsii</i>	NT	Halden , Remmendalen, 32VPL351560, 1 hann, ??.-03.VII.1995 (fallfelle), leg. G. Hardeng/O. Hanssen, det. K.M. Olsen I tillegg er et ungt individ tatt nesten samme sted (32VPL351559) i en fallfelle ??.-30.VII.1995, men dette er noe usikkert bestemt	KMO
<i>Brachydesmus superus</i>			
<i>Polydesmus complanatus</i>			
<i>Polydesmus angustus</i>			
<i>Polydesmus denticulatus</i>			
<i>Polydesmus inconstans</i>			
<i>Nemasoma varicorne</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	Ellingsen 1903
<i>Blaniulus guttulatus</i>			KMO
<i>Proteroiulus fuscus</i>			
<i>Archiboreoiulus pallidus</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	KMO
<i>Boreoiulus tenuis</i>			KMO
<i>Choneiulus palmatus</i>			
<i>Nopoiulus kochi</i>			
<i>Allajulus nitidus</i>			KMO
<i>Cylindroiulus caeruleocinctus</i>			KMO
<i>Cylindroiulus punctatus</i>			
<i>Cylindroiulus latestriatus</i>			
<i>Cylindroiulus britannicus</i>			KMO
<i>Leptoiulus proximus</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	KMO

<i>Ophiulus pilosus</i>			KMO
<i>Julus scandinavicus</i>			KMO
<i>Ommatoiulus sabulosus</i>			
Pauropoda			
<i>Pauropus lanceolatus</i>	DD	Halden, Remmendalen, leg. H.P. Leinaas, det. U. Scheller	Scheller 1998
<i>Allopauropus cuenoti?</i>		På kartet hos Andersson m.fl. (2005) ser arten ut til å være utbredt i Østfold, men ingen lokaliteter i Østfold nevnes av Scheller (1998)	Andersson m.fl. 2005
<i>Allopauropus gracilis</i>			Scheller 1998
<i>Allopauropus multiplex?</i>	DD	På kartet hos Andersson m.fl. (2005) kan muligens et av plottene representere en lokalitet i Østfold, men like gjerne i Akershus. Det finnes ingen opplysninger om denne lokaliteten hos Scheller (1998)	Andersson m.fl. 2005
<i>Allopauropus vulgaris</i>			Scheller 1998
Symphyla			
<i>Scutigera spp.</i>		Tre arter i denne slekten forekommer i Norden, og minst én av disse er utbredt i Østfold (Andersson m.fl. 2005), men taksonomien er såpass uavklart at nøyaktig utbredelse for de enkelte artene ikke kan presenteres	
<i>Scolopendrellopsis subnuda</i>			Andersson m.fl. 2005
<i>Symphylella vulgaris</i>			Andersson m.fl. 2005

2.2 Edderkoppdyr – Arachnida

Edderkoppdyrene omfatter i Norge edderkopper (Araneida), langbeiner (Opiliona), flere ordener av midder ("Acari") og mosskorpioner (Pseudoscorpionida), samt skorpioner (Scorpionida), som ved flere anledninger er funnet innført, men som ikke har klart å etablere bestander. I denne oversikten er det kun langbeiner og mosskorpioner som presenteres; disse har hhv. 17 og 18 arter i Norge.

Deler av gruppen edderkoppdyr ble er vurdert i forbindelse med siste rødliste (Kålås m.fl. 2006), men langbeiner og mosskorpioner er ikke blant disse. Det er grunn til å tro at én eller to av artene som er påvist i Østfold vil havne på en fremtidig rødliste.

I tillegg til artene i listen nedenfor kan det hos Stol (2005) se ut som om også *Chthonius ischnocheles*, *Microbisium brevifemoratum*, *Syarinus strandi*, *Allochernes wideri* og *Dendrochernes cyrneus* er utbredt i Østfold, men så vidt vites foreligger ingen funn herfra. Så vidt vites foreligger heller ingen offentliggjorte funn av *Chelifer cancroides*, *Pselaphochernes dubius* og *Lamprochernes nodosus* (som Stol (2005) også antyder at finnes i Østfold), men funn av disse artene presenteres nå nedenfor.

Fra fallfeller som i 1995 sto i Remmendalen i Halden kommune foreligger det et antall individer av en mosskorpion som er ny for Norge. Arten er imidlertid ennå ikke sikkert bestemt, men høyst sannsynlig dreier det seg om *Roncus lubricus*, en slekt og art som heller ikke er funnet andre steder i Skandinavia. Det skal derfor uansett én art til på listen over mosskorpioner fra Østfold, men inntil videre er det litt usikkert hvilken art det dreier seg om.

Følgende litteratur nevner langbeiner og/eller mosskorpioner fra Østfold: Ellingsen 1894, Ellingsen 1897b, Strand 1900, Stol 1982, Meidell og Stol 1990, Klausen 1998, Olsen 2000, Johannessen 2001.

Art	RL	Lokaliteter (rødlistearter)/Kommentar	Kilde(r)
Opiliona			
<i>Nemastoma lugubre</i>			
<i>Mitostoma chrysomelas</i>			
<i>Oligolophus tridens</i>			
<i>Oligolophus hanseni</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	KMO
<i>Paroligolophus agrestis</i>			
<i>Lacinius ephippiatus</i>			
<i>Mitopus morio</i>			
<i>Phalangium opilio</i>			
<i>Rilaena triangularis</i>			
<i>Lophopilio palpinalis</i>			
Pseudoscorpionida			
<i>Chthonius tetrachelatus</i>			

<i>Neobisium carcinoides</i>			
<i>Chelifer cancroides</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	KMO
<i>Chernes cimicoides</i>			
<i>Chernes nigrimanus</i>			
<i>Dinocheirus panzeri</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	Klausen 1998
<i>Cheiridium museorum</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	T.J. Olsen pers. medd.
<i>Lamprochernes chyzeri</i>			
<i>Lamprochernes nodosus</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	KMO
<i>Pselaphochernes dubius</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	KMO
<i>Pselaphochernes scorpioides</i>			

2.3 Skrukketroll – Oniscidea

Skrukketrollene utgjør de eneste fullstendig landtilpassede krepsdyrene i Norge, selv om også noen tanglopper (de såkalte strandloppene i familien Talitridae) finnes på tørt land langs sandstrender. Pr. 2008 er 26 arter er funnet her til lands (tallet inkluderer upubliserte arter og arter som kun er funnet i drivhus og lignende; 23 er publisert fra Norge).

Gruppen er vurdert i forbindelse med siste rødliste (Kålås m.fl. 2006), og én av de rødlistede artene er påvist i Østfold.

Noen flere arter kan kanskje forekomme i Østfold, både blant de som finnes eller i Norge og blant arter som finne i Sverige, men foreløpig ikke registret i Norge. *Ligidium hypnorum*, *Platyarthus hoffmannseggi* og *Porcellio laevis* er tre av artene som kan tenkes å gå inn i Norge nettopp i Østfold.

Følgende litteratur nevner skrukketroll fra Østfold: Hansson 1886, Sars 1899, Johannessen 2001.

Art	RL	Lokaliteter (rødlistearter)/Kommentar	Kilde(r)
Oniscidea			
<i>Ligia oceanica</i>			KMO, ZMO
<i>Hyloniscus riparius</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	KMO
<i>Trichoniscus pusillus</i>			
<i>Trichoniscus pygmaeus</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	KMO
<i>Haplophthalmus danicus</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	KMO
<i>Haplophthalmus mengii</i>	NT	Fredrikstad , Røds bruk, 32VPL091648, 1 hann, 14.XI.1999, leg./det. K.M. Olsen	KMO
<i>Oniscus asellus</i>			
<i>Porcellio scaber</i>			
<i>Porcellio spinicornis</i>			
<i>Porcellionides pruinosus</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	KMO
<i>Trachelipus rathkii</i>			
<i>Armadillidium pictum</i>			
<i>Armadillidium pulchellum</i>			
<i>Armadillidium vulgare</i>			

2.4 Landsnegler – Gastropoda

De norske landsneglene er alle i ordenen Pulmonata, men de fordeler seg på to underordener: Acteophila (kun to arter i slekten *Carychium*) og Stylommatophora. Det kom ganske nylig en oversikt over landsneglene i Norge (Olsen 2002), og rekkefølgen i tabellen nedenfor følger denne. Til sammen er 96 landsneglarter kjent her til lands, men flere av disse er innførte og kun funnet én eller et fåtall ganger, ofte kun innendørs. Noen få arter som finnes i Sverige, men ikke i Norge, har en utbredelse som tilsier at de kan finnes også i Østfold.

Gruppen er vurdert i forbindelse med siste rødliste (Kålås m.fl. 2006), og tre av de rødlistede artene er påvist i Østfold.

I tillegg til artene i listen nedenfor kan det hos Kerney og Cameron (1979) se ut som om også *Truncatellina cylindrica*, *Vertigo lilljeborgi*, *Aegopinella nitidula*, *Cecilioides acicula* og *Cepaea nemoralis* er utbredt i Østfold, men så vidt vites foreligger ingen funn herfra. Noen av disse er det imidlertid sannsynlig at forekommer i fylket.

Følgende litteratur nevner eller kartfester landsnegler fra Østfold: Westerlund 1873, Esmark 1883, Esmark 1886, Hansson 1886, Westerlund 1897, Økland 1922, Økland 1925, Schlesch 1929, Vik 1971, Christiansen 1973, Semb-Johansson 1988, von Proschwitz og Winge 1994, Tømmerås 1994, Hofsvang 1995, Waldén 1995a, Waldén 1995b, Båtvik 1997, Dolmen og Winge 1997, Hanssen og Hansen 1998, Johannessen 2001, Hardeng 2001, Olsen 2002, Hardeng 2003, Økland og Økland 2004, Gjøsund og Richter 2004.

Art	RL	Lokaliteter (rødlisterarter)/Kommentar	Kilde(r)
Gastropoda			
<i>Carychium minimum</i>		Muligens kun én sikker lokalitet. Eldre materiale ved Zoologisk museum i Oslo er kontrollert av H.W. Waldén, men ikke offentliggjort. Her kan det være flere dyr fra Østfold, som igjen kan ligge til grunn for utbredelseskartet hos Kerney og Cameron (1979)	ZMO
<i>Carychium tridentatum</i>			
<i>Oxyloma elegans</i>			
<i>Succinea putris</i>			
<i>Succinella oblonga</i>	VU	Fredrikstad , Bjørnevågen, ca. 32VPL099585, 8 ind. (ad.+juv.), 23.VI.1886, leg./det. Z.A. Hoyer Fredrikstad , Enhus, ca. 32VPL092625, 1 ad.+1 juv., 26.VI.1886, leg./det. Z.A. Hoyer Sarpsborg , Hafslund, ca. 32VPL228723, 52 ind. (ad.+juv.), 12.VI.1885, leg./det. Z.A. Hoyer	Økland 1925
<i>Cochlicopa lubrica</i>			
<i>Cochlicopa lubricella</i>			
<i>Cochlicopa repentina</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	KMO
<i>Acanthinula aculeata</i>		Så vidt vites er ingen konkrete lokaliteter fra Østfold publisert, selv om det hos Kerney og Cameron (1979) antydes at den finnes i hele fylket. Kun én lokalitet er kjent fra fylket	KMO
<i>Vallonia costata</i>			
<i>Vallonia excentrica</i>			
<i>Vallonia pulchella</i>			
<i>Zoogenetes harpa</i>			
<i>Pupilla muscorum</i>			
<i>Columella aspera</i>			
<i>Columella edentula</i>			
<i>Vertigo alpestris</i>			
<i>Vertigo angustior</i>	NT	Hvaler , Gjuerød, ca. 32VPL173473, ca. 20 ad., 24.IV.1886, leg./det. Z.A. Hoyer Fredrikstad , ved Holmsmyr, meget omtrentlig 32VPL182625, 2 ad., 05.VI.1885, leg./det. Z.A. Hoyer Fredrikstad , Bjørnevågen, meget omtrentlig 32VPL099585, 2 ad., 23.VI.1886, leg./det. Z.A. Hoyer Fredrikstad , på veien mellom Grårud og Olveng, ca. 32VPL143636, 1 ad., 24.III.1883, leg./det. Z.A. Hoyer	Økland 1925, ZMO
<i>Vertigo antivertigo</i>			
<i>Vertigo geyeri</i>	VU	Hvaler , uspesifisert, meget omtrentlig 32VPL6548, 1 ad., ukjent dato, men formodentlig fra 1800-tallet, leg. Anon., det. H.W. Waldén	Olsen 2002, ZMO
<i>Vertigo pusilla</i>			
<i>Vertigo pygmaea</i>			
<i>Vertigo ronneyensis</i>			
<i>Vertigo substriata</i>			
<i>Merdigera obscura</i>		Så vidt vites er ingen konkrete lokaliteter fra Østfold publisert, selv om det hos Kerney og Cameron (1979) antydes at den finnes i nesten hele fylket. Arten er tidligere kalt <i>Ena obscura</i>	KMO
<i>Balea perversa</i>			
<i>Clausilia bidentata</i>			
<i>Cochlodina laminata</i>			
<i>Macrogastra plicatula</i>			
<i>Macrogastra ventricosa</i>		Så vidt vites er ingen konkrete lokaliteter fra Østfold publisert, selv om det hos Kerney og Cameron (1979) antydes at den finnes i hele fylket	KMO
<i>Punctum pygmaeum</i>			
<i>Discus rotundatus</i>			
<i>Discus ruderatus</i>			
<i>Vitrea contracta</i>		Så vidt vites er ingen konkrete lokaliteter fra Østfold publisert, selv om det hos Kerney og Cameron (1979) antydes at den finnes i hele fylket	KMO
<i>Vitrea crystallina</i>			
<i>Euconulus fulvus</i>			
<i>Euconulus praticola</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	ZMO
<i>Zonitoides arboreus</i>			KMO

<i>Zonitoides nitidus</i>			
<i>Aegopinella pura</i>		Så vidt vites er ingen konkrete lokaliteter fra Østfold publisert, selv om det hos Kerney og Cameron (1979) antydes at den finnes i hele fylket	KMO
<i>Nesovitrea hammonis</i>			
<i>Nesovitrea petronella</i>			
<i>Oxychilus alliarius</i>			
<i>Oxychilus cellarius</i>			
<i>Vitrina pellucida</i>			
<i>Boettgerilla pallens</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	T. von Proschwitz pers. medd.
<i>Lehmannia marginata</i>		Tidligere kalt <i>Limax marginatus</i>	
<i>Limax cinereoniger</i>			
<i>Limax maximus</i>		Så vidt vites er ingen konkrete lokaliteter fra Østfold publisert, selv om det hos Kerney og Cameron (1979) antydes at den finnes i nesten hele fylket	KMO
<i>Malacolimax tenellus</i>		Tidligere kalt <i>Limax tenellus</i>	
<i>Deroceras agreste</i>			
<i>Deroceras laeve</i>			
<i>Deroceras reticulatum</i>			
<i>Arion ater</i>			
<i>Arion circumscriptus</i>			
<i>Arion distinctus</i>			
<i>Arion fasciatus</i>		Så vidt vites er ingen konkrete lokaliteter fra Østfold publisert, selv om det hos Kerney og Cameron (1979) antydes at den finnes i hele fylket	KMO
<i>Arion fuscus</i>			
<i>Arion lusitanicus</i>			
<i>Arion silvaticus</i>			
<i>Fruticicola fruticum</i>			
<i>Euomphalia strigella</i>			
<i>Trichia hispida</i>			
<i>Arianta arbustorum</i>			
<i>Cepæa hortensis</i>			
<i>Helicigona lapicida</i>			
<i>Helix pomatia</i>			

2.5 Meitemark – Lumbricidae

Kunnskapen om utbredelsen til meitemark, både i Norge og i Østfold, er fragmentarisk og delvis foreldet; mesteparten av det som er offentliggjort kom allerede i 1969 (Støp-Bowitz 1969). En del undersøkelser er senere gjort i forbindelse med jordbruksforskning, men dette er ikke sammenstilt og publisert. Støp-Bowitz oppgir 18 arter for Norge, men etter synonymisering og tillegg av noen få nye arter er tallet nå 19.

Gruppen er vurdert i forbindelse med siste rødliste (Kålås m.fl. 2006), men ingen av artene ble vurdert som truet.

Følgende litteratur nevner meitemark fra Østfold: Støp-Bowitz 1969.

Art	RL	Lokaliteter (rødlisterarter)/Kommentar	Kilde(r)
Lumbricidae			
<i>Eiseniella tetraedra</i>			
<i>Aporrectodea rosea</i>			
<i>Aporrectodea caliginosa</i>			
<i>Aporrectodea longa</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	Støp-Bowitz 1969
<i>Octolasion tyrtaeum</i>		(= <i>O. lacteum</i> auct.) Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	Støp-Bowitz 1969
<i>Eisenia fetida</i>			
<i>Dendrobaena octaedra</i>			
<i>Dendrodriilus rubidus</i>		Inkludert i denne arten er nå <i>D. subrubicunda</i> og <i>D. tenuis</i> , som begge er kjent fra hver sin lokalitet i Østfold (Støp-Bowitz 1969)	
<i>Lumbricus rubellus</i>			
<i>Lumbricus terrestris</i>		Kun kjent fra én lokalitet i Østfold	Støp-Bowitz 1969

3 Norske navn

Her presenteres en liste over norske navn på artene i kapitlene 2.1 til 2.5. Flesteparten av de norske navnene er ikke offisielle; noen er også en mer eller mindre direkte oversetting av de svenske navnene. Rødlisterartene er markert med rødt skrift.

Chilopoda	skolopendere
Lithobius forficatus (L., 1758)	Stor steinkryper
Lithobius melanops Newport, 1845	Skuldersteinkryper
Lithobius macilentus L. Koch, 1862	Antennesteinkryper
Lithobius tenebrosus Meinert, 1872	Furuskolopender
Lithobius erythrocephalus C.L. Koch, 1847	Rødhodesteinkryper
Lithobius borealis Meinert, 1872	Taigasteinkryper
Lithobius microps Meinert, 1868	Dvergøyesteinkryper
Lithobius curtipes C.L. Koch, 1847	Nordsteinkryper
Lithobius crassipes L. Koch, 1862	Tykkfotsteinkryper
Lamyctes emarginatus (Newport, 1844)	Jomfrusteinkryper
Cryptops hortensis Leach, 1814	Hageskolopender
Schendyla nemorensis (C.L. Koch, 1837)	Lundskolopender
Geophilus electricus (L., 1758)	Poreskolopender
Geophilus flavus (De Geer, 1778)	Gulskolopender
Geophilus proximus C.L. Koch, 1847	Kloskolopender
Geophilus truncorum Bergsøe & Meinert, 1866	Stuttskolopender
Pachymerium ferrugineum (C.L. Koch, 1835)	Rustskolopender
Strigamia maritima (Leach, 1817)	Strandskolopender
Diplopoda	Tusenbein
Polyxenus lagurus (L., 1758)	Børstetusenbein
Glomeris marginata (Villers, 1789)	Kuletusenbein
Craspedosoma rawlinsii	Vintertusenbein
Brachydesmus superus Latzel, 1884	Dvergflattusenbein
Polydesmus complanatus L., 1761	Østlig flattusenbein
Polydesmus angustus Latzel, 1884	Vestlig flattusenbein
Polydesmus denticulatus C.L. Koch, 1847	Vanlig flattusenbein
Polydesmus inconstans Latzel, 1884	Blankflattusenbein
Nemasoma varicorne C.L. Koch, 1847	Trådtusenbein
Blaniulus guttulatus (Fabricius, 1798)	Flekkblindtusenbein
Proteroiulus fuscus (Am Stein, 1857)	Jomfrusmåtusenbein
Archiboreoiulus pallidus (Brade-Birks, 1920)	Hårblindtusenbein
Boreoiulus tenuis (Bigler, 1913)	Smalblindtusenbein
Choneiulus palmatus C.L. Koch, 1847	Håndtusenbein
Nopoiulus kochi (Gervais, 1847)	Bleiksmåtusenbein
Allajulus nitidus (Verhoeff, 1891)	Blankt haletusenbein
Cylindroiulus caeruleocinctus (Wood, 1864)	Stortusenbein
Cylindroiulus punctatus (Leach, 1815)	Klubbetusenbein
Cylindroiulus latestriatus (Curtis, 1845)	Sandtusenbein
Cylindroiulus britannicus (Verhoeff, 1891)	Skogtusenbein
Leptoiulus proximus (Nemec, 1896)	Grått haletusenbein
Ophiulus pilosus (Newport, 1842)	Håret haletusenbein

Julus scandinavicus Latzel, 1884	Svart haletusenbein
Ommatoiulus sabulosus (L., 1758)	Stripetusenbein
Paupoda	Fåfotinger
Paupopus lanceolatus Remy, 1956	"Lansettfåfoting"
Allopaupopus cuenoti (Remy, 1931)	"Grenfåfoting"
Allopaupopus gracilis (Hansen, 1902)	"Smalfåfoting"
Allopaupopus multiplex Remy, 1936	"Spatelfåfoting"
Allopaupopus vulgaris (Hansen, 1902)	"Gaffelfåfoting"
Symphyla	Dvergfofotinger
Scutigrella spp.	"Norddvergfofotinger"
Scolopendrellopsis subnuda (Hansen, 1903)	"Firehårsdvergfofoting"
Symphylella vulgaris (Hansen, 1903)	"Speddvergfofoting"
Opiliona	Langbeiner
Nemastoma lugubre (O.F. Müller, 1776)	Østlig svartlangbein
Mitostoma chrysomelas (Hermann, 1804)	Søvlangbein
Oligolophus tridens (C.L. Koch, 1836)	Tridentlangbein
Oligolophus hansenii (Kraepelin, 1896)	Femtakklangbein
Paroligolophus agrestis (Meade, 1855)	Kiolangbein
Lacinius ephippiatus (C.L. Koch, 1835)	Sadellangbein
Mitopus morio (Fabricius, 1779)	Fjellangbein
Phalangium opilio L., 1758	Hornlangbein
Rilaena triangularis (Herbst, 1799)	Trekantlangbein
Lophopilio palpinalis (Herbst, 1799)	Pedipalpelangbein
Pseudoscorpionida	Mosskorpioner
Chthonius tetrachelatus (Preyssler, 1790)	Kystmosskorpion
Neobisium carcinoides (Hermann, 1804)	Strømosskorpion
Chelifer cancroides (L., 1758)	Bokskorpion
Chernes cimicoides (Fabricius, 1793)	Polygonmosskorpion
Chernes nigrimanus Ellingsen, 1897	Furumosskorpion
Dinocheirus panzeri (C.L. Koch, 1837)	Reirmosskorpion
Lamprochernes chyzeri (Tömösvary, 1882)	Ospemosskorpion
Lamprochernes nodosus (Schrank, 1803)	Hagemosskorpion
Pselaphochernes dubius (O. P.-Cambridge, 1892)	Løvmosskorpion
Pselaphochernes scorpoides (Hermann, 1804)	Bøssmosskorpion
Oniscidea	Skrukke-troll
Ligia oceanica (L., 1767)	Fjæreskrukke-troll
Hyloniscus riparius (C.L. Koch, 1838)	Strandskrukke-troll
Trichoniscus pusillus Brandt, 1833	Vanlig småskrukke-troll
Trichoniscus pygmaeus G.O. Sars, 1899	Dvergskrukke-troll
Haplophthalmus danicus Budde-Lund, 1880	Vorteskrukke-troll
Haplophthalmus mengii (Zaddach, 1844)	Ribbeskrukke-troll
Oniscus asellus L., 1758	Storskrukke-troll

Oniscidea forts.	
Porcellio scaber Latreille, 1804	Kjellerskrukketroll
Porcellio spinicornis Say, 1818	Mørkhodeskrukketroll
Porcellionides pruinosus (Brandt, 1833)	Blåskrukketroll
Trachelipus rathkii (Brandt, 1833)	Rathkeskrukketroll
Armadillidium pictum Brandt, 1833	Vanlig kuleskrukketroll
Armadillidium pulchellum (Zenker, 1798)	Skrått kuleskrukketroll
Armadillidium vulgare (Latreille, 1804)	Svart kuleskrukketroll
Gastropoda	Landsnegler (m.m.)
Carychium minimum O.F. Müller, 1774	Bred sumpsnegl
Carychium tridentatum (Risso, 1826)	Smal sumpsnegl
Oxyloma elegans (Risso, 1828)	Mørk ravsnegl
Succinea putris (L., 1758)	Stor ravsnegl
Succinella oblonga (Draparnaud, 1801)	Mudderravsnegl
Cochlicopa lubrica (O.F. Müller, 1774)	Bred agatsnegl
Cochlicopa lubricella (Porro, 1838)	Smal agatsnegl
Cochlicopa repentina Hudec, 1960	Middels agatsnegl
Acanthinula aculeata (O.F. Müller, 1774)	Piggsnegl
Vallonia costata (O.F. Müller, 1774)	Ribbealabastsnegl
Vallonia excentrica Sterki, 1892	Eksentrisk alabastsnegl
Vallonia pulchella (O.F. Müller, 1774)	Sentrisk alabastsnegl
Zoogenetes harpa (Say, 1824)	Blåbærsnegl
Pupilla muscorum (L., 1758)	Puppesnegl
Columella aspera Waldén, 1966	Lyngsøylesnegl
Columella edentula (Draparnaud, 1805)	Løvsøylesnegl
Vertigo alpestris Alder, 1838	Bergknøttsnegl
Vertigo angustior Jeffreys, 1830	Smal knøttsnegl
Vertigo antivertigo (Draparnaud, 1801)	Mørk knøttsnegl
Vertigo geyeri Lindholm, 1925	Rikmyrknøttsnegl
Vertigo pusilla O.F. Müller, 1774	Løvknottsnegl
Vertigo pygmaea (Draparnaud, 1801)	Engknøttsnegl
Vertigo ronneybyensis (Westerlund, 1871)	Skogknøttsnegl
Vertigo substriata (Jeffreys, 1833)	Ribbeknøttsnegl
Merdigera obscura (O.F. Müller, 1774)	Pyntesnegl
Balea perversa (L., 1758)	Tårnkøllesnegl
Clausilia bidentata (Ström, 1765)	Vanlig køllesnegl
Cochlodina laminata (Montagu, 1803)	Glatt køllesnegl
Macrogastra plicatula (Draparnaud, 1801)	Liten ribbekøllesnegl
Macrogastra ventricosa (Draparnaud, 1801)	Stor ribbekøllesnegl
Punctum pygmaeum (Draparnaud, 1801)	Pygmediskossnegl
Discus rotundatus (O.F. Müller, 1774)	Flekkdiskossnegl
Discus ruderatus (Férussac, 1821)	Brundiskossnegl
Vitrea contracta (Westerlund, 1871)	Liten krystalsnegl
Vitrea crystallina (O.F. Müller, 1774)	Stor krystalsnegl

Euconulus fulvus (O.F. Müller, 1774)	Lys kjeglelandsnegl
Euconulus praticola (Reinhardt, 1883)	Mørk kjeglelandsnegl
Zonitoides arboreus (Say, 1816)	Gartnerglassnegl
Zonitoides nitidus (O.F. Müller, 1774)	Sumpglassnegl
Aegopinella pura (Alder, 1830)	Gitterglassnegl
Nesovitrea hammonis (Ström, 1765)	Brun ribbeglassnegl
Nesovitrea petronella (L. Pfeiffer, 1853)	Lys ribbeglassnegl
Oxychilus alliaris (Miller, 1822)	Løkglassnegl
Oxychilus cellarius (O.F. Müller, 1774)	Kjellerglassnegl
Vitrina pellucida (O.F. Müller, 1774)	Glassnegl
Boettgerilla pallens Simroth, 1912	Ormesnile
Lehmannia marginata (O.F. Müller, 1774)	Bleik kjølsnile
Limax cinereoniger Wolf, 1803	Svart kjølsnile
Limax maximus L., 1758	Boakjølsnile
Malacolimax tenellus (O.F. Müller, 1774)	Gul kjølsnile
Deroceras agreste (L., 1758)	Åkerkjølsnile
Deroceras laeve (O.F. Müller, 1774)	Brun kjølsnile
Deroceras reticulatum (O.F. Müller, 1774)	Nettkjølsnile
Arion ater (L., 1758)	Svart skogsnile
Arion circumscriptus Johnston, 1828	Gråflanket skogsnile
Arion distinctus Mabilie, 1868	Gulsålet skogsnile
Arion fasciatus (Nilsson, 1823)	Gulflanket skogsnile
Arion fuscus (O.F. Müller, 1774)	Gulbrun skogsnile
Arion lusitanicus Mabilie, 1868	Iberisk skogsnile
Arion silvaticus Lohmander, 1937	Hvitflanket skogsnile
Fruticola fruticum (O.F. Müller, 1774)	Busksnegl
Euomphalia strigella (Draparnaud, 1801)	Hvitbåndsnegl
Trichia hispida (L., 1758)	Hårsnegl
Arianta arbustorum (L., 1758)	Krattsnegl
Cepaea hortensis (O.F. Müller, 1774)	Hagesnegl
Helicigona lapicida (L., 1758)	Bergsnegl
Helix pomatia L., 1758	Vinbergsnegl
Lumbricidae	Meitemark
Eiseniella tetraedra (Savigny, 1826)	Bekkemeitemark
Aporrectodea rosea (Savigny, 1826)	Rosa meitemark
Aporrectodea caliginosa (Savigny, 1826)	Grå meitemark
Aporrectodea longa (Ude, 1885)	Lang meitemark
Octolasion tyraeum (Savigny, 1826)	"Hvit meitemark"
Eisenia fetida (Savigny, 1826)	Agnmeitemark
Dendrobaena octaedra (Savigny, 1826)	Mosemeitemark
Dendrodrilus rubidus (Savigny, 1826)	Stubbemeitemark
Lumbricus rubellus Hoffmeister, 1843	Skogmeitemark
Lumbricus terrestris L., 1758	Stor meitemark

4 Spesielle lokaliteter

4.1 Kjente funnsteder

Det er få lokaliteter i Østfold som er spesielt undersøkt for de småkryppgruppene som omtales i denne rapporten, og vi vet derfor ikke hvor de beste stedene befinner seg. Av de få lokalitetene som er undersøkt, kan følgende trekkes frem (men det er ingen grunn til å tro at disse faktisk er bedre enn en lang rekke andre steder i fylket):

Remmendalen, Halden

Rødlistearten vintertusenbein *Craspedosoma rawlinsii* (NT) er funnet her, sammen med en lang rekke andre småkrypparter. Alle individene av den nye mosskorpionarten for Norge ble i 1999 sendt til Sverige for kontrollbestemmelse, men personen de ble sendt til har siden vist seg umulig å komme i kontakt med. Det er derfor svært ønskelig at det settes ut nye fallfeller i det samme området i Remmendalen ("sørvest for bekken"), for om mulig å skaffe nye eksemplarer av arten.

Røds Bruk, Fredrikstad

Rødlistearten ribbeskrukketroll *Haplophthalmus mengii* (NT) er funnet her, sammen med en lang rekke andre småkrypparter. Her er det også potensial for mange flere arter, også arter som vil være nye både for Østfold og Norge, ettersom det her kan finnes en fauna knyttet til ballastimport i tidligere tider.

4.2 Potensielt interessante lokaliteter

Dyrene som omtales i denne rapporten kan ha svært ulike krav til levested, og man er nødt til å lete i mange ulike habitater for å kunne treffe på dem alle sammen. Arter som ennå ikke er påvist i Østfold vil kunne ha atter andre krav til levested, og man er nødt til å lete i helt nye habitater for å finne dem. Med andre ord er det viktig å lete i så mange ulike habitater som mulig. For å finne et høyt antall arter innenfor et lite område, er det imidlertid noen habitattyper som peker seg ut. Edel-løvskog med mye død ved, særlig på kalkrik grunn, og særlig hvis det er en viss variasjon i skygge- og soleksponeringsforhold, vil generelt huse mange arter. Flere av artene på listene er mer eller mindre begunstiget av menneskelig aktivitet, og man vil også generelt finne et stort antall arter i menneskepåvirkete systemer, som veikanter, gjengroende hager med nedfalte grener og løv, skrotemark og i mer uflidde deler av parker. Listen herunder er på ingen måte ment å være utfyllende:

Jeløy, Moss

Det er gjort innsamlinger flere steder på Jeløy (bl.a. Hvittebukta, Rossnes og ved Bjørnåsen), og flere av stedene er det funnet et stort antall småkrypparter. Det finnes sikkert mange flere gode lokaliteter på Jeløy.

Øyer i Oslofjorden

Det har (sannsynligvis) vært gjort svært få innsamlinger fra øyene i Oslofjorden (Eldøya, Sletterøyene, Rauer, Missingene, Søsterøyene), og her vil man ganske sikkert finne nye arter for Østfold, kanskje også for Norge.

Hvaler kommune

På Hvalerøyene finnes mange spennende biotoper, og her er muligheter for å finne noen nye arter for Norge, bl.a. arter som går langt mot nordvest i Sverige, men som ennå ikke er tatt på vår side av grensen. Flere gamle funn av rødlistede landsnegler er gjort på Hvaler, og både de kjente og nye potensielle lokaliteter bør undersøkes.

Grensetraktene mot Sverige

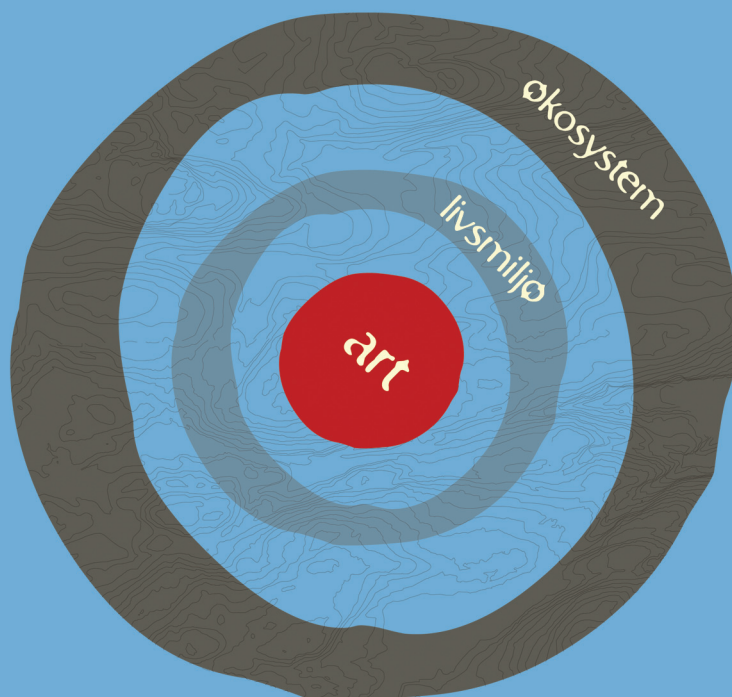
Generelt kan det være interessant å samle småkryp nær opp mot grensen til Sverige, for om mulig å påvise nye arter for Norge. Arter som er kjent fra Sverige, og som har relativt gode bestander der, vil det være lettest å påvise første gang i områder som ligger nær det kjente utbredelsesområdet. Når man så har identifisert naturtypen og biotopene som dyrene trives i, vil det være lettere å påvise dem også andre steder i Østfold.

5 Referanser

- Andersson G., Meidell B.A., Scheller U., Djursvoll P., Budd G. og Gårdenfors U. 2005. Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Mångfotingar. Myriapoda. - Artdatabanken. Sveriges lantbruksuniversitet. Uppsala. (351 s.)
- Attems C.G. 1904. Myriopoden. - Fauna Arctica III (I): 33-54.
- Børset E. 1969. Symphyler - en arthropodgruppe som er lite undersøkt i Norge. - Fauna, Oslo 22 (1): 51-55.
- Båtvik J.I.I. 1997. Biologisk mangfold i Sarpsborg kommune. - Østfold-Natur Nr. 36. (232 s.)
- Christiansen M.E. 1973. Vinbergsneglen formerer seg i Sørøst-Norge. - Fauna, Oslo 26 (3): 213.
- Dolmen D. og Winge K. 1997. Boasneglen (*Limax maximus*) og iberiasneglen (*Arion lusitanicus*) i Norge; utbredelse, spredning og skadevirkninger. - Vitenskapsmuseet Rapport Zoologisk Serie: 1997-4. (24+9 s.)
- Ellingsen E. 1892. Bidrag til Kundskaben om de norske Myriopoders Udbredelse. - Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1891 (10): 1-12.
- Ellingsen E. 1894. Norske Opiliones. Lidt om deres geografiske Udbredelse. - Det Kongelige Norske Videnskabs Selskabs Skrifter 1894: 213-214.
- Ellingsen E. 1897a. Mere om norske Myriopoder. - Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1896 (4): 1-12.
- Ellingsen E. 1897b. Norske Pseudoscorpioner. - Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1896 (5): 1-21.
- Ellingsen E. 1903. Mere om norske Myriopoder II. - Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1903 (6): 1-11.
- Ellingsen E. 1910. IV. Myriapoda und Pseudoscorpiones. S. 344-348 i: Strand E. Neue Beiträge zur Arthropoden-Fauna Norwegens. - Nyt Magazin for Naturvidenskaberne 48: 344-348.
- Esmark B. 1883. Nyt Bidrag til Kundskaben om Norges Land- og Ferskvands-Mollusker. - Nyt Magazin for Naturvidenskaberne (3de rekke, 1te bind) 27: 77-110.
- Esmark B. 1886. On the land and freshwater Mollusca of Norway. - Journal of Conchology V: 90-131.
- Gjøvsund S. og Richter A. 2004. Forslag om nasjonalpark i Hvaler og Fredrikstad kommuner. Verneverdier. - Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen. Rapport 1/2004. (74 s.+vedlegg)
- Hanssen O. og Hansen L.O. 1998. Verneverdige insekthabitater. Oslofjordområdet. - NINA Oppdragsmelding 546. (132 s.)
- Hansson C.A. 1886. Bidrag til Norges invertebrat-fauna. - Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1885 (13): 1-2.
- Hardeng G. 2001. Stromatolitt på Kråkerøy, en underlig geologisk dannelse. - Natur i Østfold 20 (1/2): 17-19.
- Hardeng G. 2003. Rauer i Onsøy – verneverdier og forvaltning. - Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen. rapport nr. 2 - 2003. (32+98 s.)
- Hofsvang T. 1995. Snegler som skadedyr på planter. - Forskningsparken i Ås. Småskrift 9/95. (23 s.)
- Johannessen K. (red.) 2001. Biologiske undersøkelser på Ofs friområde Storesand, Kirkøy, Hvaler. - Rapport til Fylkesmannen i Østfold. (27 s.)
- Kerney M.P. og Cameron R.A.D. 1979. A field guide to the land snails of Britain and North-west Europe. - Collins. London. (282 s.)
- Klausen F.E. 1998. Additional records of pseudoscorpions from Norway. - Fauna norvegica Serie B 45 (1-2): 100-103.
- Kålås J.A., Viken Å. og Bakken T. (red.) 2006. Norsk Rødliste 2006 - 2006 Norwegian Red List. - Artdatabanken, Norway. (415 s.)
- Meidell B.A. 1969. *Geophilus insculptus* Attems 1895 and *Geophilus proximus* C.L. Koch 1847 (Chilopoda) in Norway. - Norsk Entomologisk Tidsskrift 16 (1): 9-12.
- Meidell B.A. 1978. The distribution of Norwegian myriapods as known 1972, with a list of published papers devoted to the same subject (revised Sept. 78). - Zoological museum, University of Bergen. (33 s.)
- Meidell B.A. og Stol I. 1990. Distribution of *Nemastoma bimaculatum* (Fabricius, 1775) and *N. lugubre* (Müller, 1776) (Opiliones) in Norway, with a discussion on "east-west pair of species". - Fauna norvegica Serie B 37 (1): 1-8.

- Olsen K.M. 1998. Flattusenbeinet *Polydesmus angustus* Latzel, 1884 funnet i Østfold. - Fauna, Oslo 51 (4): 164-167.
- Olsen K.M. 2000. *Mitostoma chrysomelas* (Hermann, 1804) (Opilionida, Nemastomatidae), a harvestman new to Norway. - Norwegian Journal of Entomology 47 (1): 24.
- Olsen K.M. 2002. Landsnegler i Norge - en oppsummering og en presentasjon av tre nye arter, *Oxychilus navarricus* (Bourguignat, 1870), *Lucilla singleyana* (Pilsbry, 1890) og *Hawaiiia minuscula* (Binney, 1840). - Fauna, Oslo 55 (2): 66-77.
- Proschwitz T.v. og Winge K. 1994. Iberiaskogsnegl - en art på spredning i Norge. - Fauna, Oslo 47 (3): 195-203.
- Sars G.O. 1899. Tribe 5. Oniscoida. S. 153-192 i: Sars G.O. An account of the Crustacea of Norway, with short descriptions and figures of all the species. Vol. II. Isopoda. Part X og XI. - Bergen Museum og Alb. Cammermeyer's Forlag. Christiania.
- Scheller U. 1998. The Pauropoda of Norway. - Fauna norvegica Serie B 45 (1-2): 1-10.
- Schlesler H. 1929. Kleine Mitteilungen V. Beitrag zur Molluskenfauna des nördlichen Tröndelag, Norwegen. - Archiv für Molluskenkunde 61 (6): 291-294+2.
- Semb-Johansson A. 1988. Endringer i dyrelivet i vår tid. 2. - Fauna, Oslo 41 (4): 109-132.
- Simonsen Å. 1981. Faunistisk rapport over norske Diplopoda. - Hovedfagsoppgave. Zoologisk Museum, Universitetet i Bergen. (93 s.)
- Stol I. 1982. On the Norwegian harvestmen (Opiliones). Contribution to ecology, morphological variation and distribution. - Fauna norvegica Serie B 29 (2): 122-134.
- Stol I. 2005. Nordiske mosskorpioner (Pseudoscorpiones). - Norsk Entomologisk Forening. Norske Insekttabeller 18. (35 s.)
- Strand E. 1900. Zur Kenntniss der Arachniden Norwegens. - Det Kongelige Norske Videnskabers Selskabs Skrifter 1900 (2): 1-46.
- Støp-Bowitz C. 1969. A contribution to our knowledge of the systematics and zoogeography of Norwegian earthworms (Annelida Oligochaeta: Lumbricidae). - Nytt Magasin for Zoologi 17 (2): 169-280.
- Tømmerås B.Å. (red.) 1994. Introduksjoner av fremmede organismer til Norge. - NINA Utredning 062. (141 s.)
- Vik R. 1971. Vinbergsneglen overvintrer og formerer seg i det sørøstlige Norge. - Fauna, Oslo 24 (1): 49.
- Waldén H.W. 1995a. Continuation of the inventory of the Scandinavian terrestrial mollusc fauna during the period 1990-1992. - Mitteilungen der deutschen malakozoologischen Gesellschaft 56/57: 57-60.
- Waldén H.W. 1995b. Norway as an environment for terrestrial molluscs, with viewpoints on threats against species and diversity. S. 111-132 i: Bruggen A.C.v., Weels S.M. og Kemperman T.C.M. (red.). Biodiversity and conservation of the Mollusca. - Proceedings of the Alan Solem Memorial Symposium at the 11th International Malacological Congress, Siena, Italy, 1992.
- Westerlund C.A. 1873. Fauna Molluscorum Terrestrium et Fluviatilium Sueciæ, Norvegiæ et Daniæ. Sveriges, Norges och Danmarks land- och sötvatten-mollusker. - Adolf Bonnier. Stockholm. (651 s.)
- Westerlund C.A. 1897. Synopsis Molluscorum Extramarinorum Scandinaviae (Sueciae, Norvegiae, Daniae & Fenniae). - Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica XIII (7): 1-238.
- Økland F. 1922. Arionidae of Norway. - Vitenskapsselskapets Skrifter. I. Matematisk-naturvitenskapelig Klasse No. 5. (61+I s.)
- Økland F. 1925. Die Verbreitung der Landgastropoden Norwegens. - Jacob Dybvad. Oslo. (168+XII+1 s.)
- Økland K.A. og Økland J. 2004. Om vinbergsneglen *Helix pomatia* og dens første etablering i Norge. - Fauna, Oslo 57 (1): 32-35.

BioFokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. BioFokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. BioFokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetning av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. BioFokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelse utgir en digital rapportserie som heter BioFokus-rapport, <http://biolitt.biofokus.no/rapporter/Litteratur.htm>

Gaustadalléen 21
0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8209-035-3

BioFokus-rapport 2008-5